

OPBOUW

weekblad tot opbouw van het gereformeerde leven
uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw”

red. en sekr. riouwstr. 59, wormerveer
adm. kon. wilhelminalaan 38, leersum

J. Kranenburg / Rolde

NOCHTANS!

Mijn God, mijn God, waarom hebt Gij Mij verlaten . . . ?

Nochtans zijt Gij de Heilige, die troont op de lofzangen Israëls. Op U hebben onze vaders vertrouwd, . . . tot U hebben zij geroepen en zij werden gered . . . zij zijn niet beschaamd. Psalm 22 : 1-6

Wie de lijdensgeschiedenis leest krijgt haast de indruk dat Psalm 22 twee keer in de bijbel staat. Je kunt het lijden van de Here Jezus bijna op de voet volgen aan de hand van deze psalm:

Vers 8: 'Allen die mij zien bespotten mij'.

Vers 9: 'Wentel uw weg op de Here, laat die Hem redden!'

Vers 16: 'Mijn tong kleeft aan mijn verhemelte'.

Vers 19: 'Zij verdeelden mijn klederen onder elkaar en wierpen het lot over mijn gewaad.'

En dan natuurlijk vooral vers 2: 'Mijn God, mijn God, waarom hebt Gij Mij verlaten?'

Ik denk dat de bijbel op die manier duidelijk maakt dat wat de dichter van psalm 22 meemaakte nóg eens, maar dan in de diepste zin van het woord door iemand moest worden meegemaakt. Ook psalmen moeten 'vervuld' worden, zoals dat in de bijbel heet.

Eerst is er gewoon de klacht geweest van een Israëliet. Ondanks het plastische van de woorden blijft het enigszins vaag waaruit het lijden van deze dichter nu eigenlijk bestaat. Een vaagheid waarop je in de psalmen telkens stuit en juist die vaakheid geeft aan de woorden die langdurige bruikbaarheid en toepasselijkheid op oneindig veel situaties.

Zo heeft ook de Here Jezus deze psalm kunnen gebruiken, nadat het eerst de concrete klacht van een ander mens vóór Hem geweest was. Zo wordt ons heel fijnzinnig duidelijk gemaakt dat het *onze* ziekten zijn die Hij op zich genomen heeft en *onze* smarten die Hij heeft gedragen.

Je ziet de Here Jezus hier als het ware deze psalm binnenstappen en je hoort Hem zeggen: 'Geef maar hier, verder zal Ik dit wel dragen, want voor jou is dat te zwaar. Je kunt dit toch niet ten einde toe dragen!'

Eigenlijk heeft de dichter van psalm 22 zijn nood ook niet volledig gedragen. In elk geval: hij heeft niet echt gedragen wat hij zegt. Hij weet niet helemaal wat hij zegt. Dat door God verlaten zijn bij voorbeeld, dat heeft hij niet echt meegemaakt. Niemand heeft dat echt meegemaakt. Het is, zoals onze oude avondmaalsformulier het zegt, als het daar gaat over het door God verlaten zijn, van de Here Jezus: 'opdat wij tot God zouden genomen en nimmermeer van Hem verlaten worden.' Dat geldt ons, maar het gold ook met terugwerkende kracht voor deze dichter. Al is zijn nood nog zo groot geweest, God had Hem niet echt laten vallen.

Juda, in ballingschap heeft dat ook gedacht. 'De Here heeft mij verlaten, de Here heeft mij vergeten'. Maar dan zegt de Here bij monde van de profeet: 'Ja, een kort ogenblik, in mijn toorn, heb Ik u verlaten...' Maar dat is niet dat God ons helemaal losgelaten heeft. God heeft zich niet helemaal laten gaan, toen.

Dat heeft Hij wel gedaan eeuwen later toen zijn Zoon aan het kruis hing. Dat laatste restje Israël, dat daar plaatsvervangend hing voor de anderen. Dan moet Gods Zoon de klachten van psalm 22 helemaal doorstaan, verergerd vervuld.

God heeft zijn Zoon verlaten tot in de dood.
Tot Hij geen Zoon meer had.

Het is net of de dichter van psalm 22 dat ook wel heeft geweten. Of hij

wel heeft begrepen dat het niet helemaal waar was wat hij klaagde. Er zit in psalm 22 een merkwaardige knik: een wending. Eerst laat de dichter zich helemaal gaan. Hij gaat tot op de bodem met zijn klachten en gebruikt zelfs het woord brullen. Hij verwijt God het ergste: dat hij bij dag en bij nacht roept en dat God niet antwoordt. Geen zwijgende planeet maar een zwijgende hemel.

Maar dan ineens is het of er even een stilte valt.

Hij denkt even na en dan benadert hij zijn lijden *nóg* eens, maar vanuit een totaal andere hoek.

Hij zegt: 'Nochtans'!

'Nochtans' is voor de woordenschat van het geloof een onmisbaar woord. Wie gelooft moet het eigenlijk permanent ter beschikking hebben. Ons geloven kan niet het rimpelloze hebben van wat je nu wel eens hoort. Het geloof in de psalmen is vaak aangevochten, daarom gaan de psalmen ook dieper dan de gezangen, hoe lief die mij ook zijn.

'Nochtans' is het tegenovergestelde van 'aha!'

Als ik met een stukje van een puzzel in mijn hand zit en ik zie ineens het vakje waarin het past, zegt ik 'aha!'

Maar als ik met dat stukje in mijn handen zit en er geen weg mee weet, zeg ik: 'nochtans', *en toch* moet het ergens passen.

Met het woordje 'nochtans' zet je je geloof tegen de feiten in. Je brengt je geloof in stelling tegen de aanvechting. Met 'nochtans' neemt het geloof de vechthouding aan.

De dichter stelt nu tegenover zijn ervaringen dit: 'nochtans zijt Gij de heilige, die troont op de lofzangen van Israël'. Bij nader inzien is het voor deze dichter ondenkbaar dat God op zijn jammerklachten troont. Dat God blij is om zijn lijden. God 'troont' niet op jammerklachten! Want tronen doet God op de lofzangen van verlore mensen. Zoals een moeder vol trots kan luisteren naar het zingen van de kinderen als ze gelukkig zijn, en zich een beetje schaamt voor een huilend kind.

Hoe weet deze man dat nu?

Uit de geschiedenis van zijn volk; uit wat de vaders met God hebben meegemaakt: 'Op U hebben onze vaders vertrouwd, zij hebben vertrouwd en Gij deed hen ontkomen! Zij hebben geroepen en zij werden gered!'

Hoort u hoe hier een gelovig mens de bijbelse geschiedenis in stelling brengt tegen zijn ervaringen? 'Ik roep overdag en 's nachts en Gij antwoordt niet' *en toch*: 'Zij hebben tot U geroepen en zijn gered'. Let u op de klemtoon?

„God, op wat Gij eens verrichtte wil ik mijn betrouwen stichten.”

Dat hoor je hier iemand doen.

Op deze wijze moet ook onze Here Jezus vertrouwd hebben.

Want ook Hij is gered nadat Hij onder sterk geroep en tranen gebeden en smekingen geofferd had aan Hem, die Hem uit de dood kon redden en Hij is verhoord uit zijn angst, ook denkend aan psalm 22.

Zo laat psalm 22 zich nu ook door ons lezen: „Nochtans... op U heeft Hij (de rest van Israël) vertrouwd, Hij heeft vertrouwd en Gij deed Hem ontkomen. Hij heeft geroepen en Hij werd gered”.

Dat wil ik in alle aanvechting 'nochtans' in stelling brengen tegen alle schijn in dat God niets doet aan zoveel lijden.

IN DIT NUMMER

- 57 Ds J. Kranenburg, Nochtans!
- 58 Drs H. de Jong, Gelijke behandeling (2)
- 60 D. W. L. Milo, Het worde hun niet toegerekend
- 60 Mr. C. W. Bakker, Prof. Veenhof en de Kinderbescherming
- 62 Drs O. Mooiweer, Tot Gods eer

- 63 Mr. dr J. Meulink, Voorontwerp van een wet gelijke behandeling (2)
- 64 Ds J. C. Schaeffer, Toekomstverwachting (1)
- 66 P. C. van Wijk, Terloops...

Gelijke behandeling (2)

Oordelen ?

„Draagt elkanders lasten en vervult alzo de wet van Christus” (Gal. 6 : 2) — bij dit apostolische woord kwamen we de vorige keer uit toen we het hadden over de voorgenomen anti-diskriminatiewet. „Draagt elkanders lasten”, dat wil zeggen dat we in een besef van christelijke verbondenheid het aan ons toelaten dat homofiele broeders of zusters — over de homofiele mens gaat het niet alleen, maar toch wel in het bijzonder in het voorontwerp van wet — ons lastig vallen met hun 'zo'-zijn; dat wij naar vermogen meedelen aan de moeilijkheden die dat 'zo'-zijn voor hen met zich meebrengt; en dat we toch ook weer schroomvallig halt houden voor persoonlijke verantwoordelijkheden, omdat er geschreven staat (nog wel in hetzelfde gedeelte, Gal. 6:5): „Want ieder zal zijn eigen last dragen”; dat we er dus niet al te gehaaid en gehaast tussenkomen als de homofiele mens in de strijd tegen zijn handicap een prothese gebruikt die ons niet goed voorkomt; dat we integendeel in plaats van te oordelen bemoedigend en zegenend naast hem zullen gaan staan.

Wij zijn in het verleden als kerken veel en veel te wettisch geweest, schreef ik de vorige keer. Nu voeg ik daaraan toe dat we evenzeer veel en veel te gemakkelijk geoordeeld hebben en dat nog doen. Alsof de ander geen geweten heeft. Ik weet het nog goed, het eerste gesprek dat ik als predikant met een homofiele broeder voerde. Ik had me voorbereid en toen dat te pas kwam las ik hem de bewuste zware teksten uit 'Mozes' en 'Paulus' voor. Hij zei: „Dominé, u leest deze teksten nu op van het papier. Weet u waar ze bij mij staan? Hier!”, en hij wees naar de plaats van zijn hart. „Hier staan ze, en ik ben er elke dag mee bezig”. Zijn vriend met wie hij op één adres woonde, zat er bij; we waren met z'n drieën.

Zegenen !

Toen begon ik te vergelijken. (Ik vat nu maar een ontwikkeling van jaren samen.) Ik dacht aan de dingen waar ik zelf zwak in ben. Gebieden van het leven waarvoor de Here God nog duidelijker zijn geboden gegeven heeft. Ik ken die geboden. Ik ken juist die geboden die op mijn zwakte betrekking hebben, extra goed. En toch, hoewel ik ze ken ben ik zwak, telkens weer. Toen dacht ik het mij in dat mijn

kerkelijk leven

medebroeders en -zusters in de kerk niets anders bij mij kwamen doen, keer op keer, dan mij herinneren aan die overbekende geboden: gij zult niet..., gij zult niet... En op eens kwam er een groot verbazen over mij: hoe komt het dat deze broeder nog steeds lid is van de christelijke gemeente? Wie heeft hem vastgehouden? Als er maar eens ooit iemand bij hem was gekomen en had gezegd, zomaar, zonder voorwaarden vooraf, zonder 'ja-maars': broeder, ik ken jouw strijd niet van binnenuit, (bijvoorbeeld tegen het spook van de eenzaamheid) maar net als ik, of nog veel meer dan ik, zul je het bij tijden wel eens moeilijk hebben. Omdat ook jij de plooiën van je leven niet gladgestreken kunt krijgen, en daarom kom ik je zegenen: de Here zegene je en behoeft je, de Here doe zijn aangezicht over je lichten en zij je genadig, de Here verheffe zijn aangezicht over je en geve je vrede. Ach, misschien is hem zoiets ook wel overkomen, wat weet ik ervan? Maar dat we dit te weinig doen, staat wel vast. In plaats daarvan oordelen wij, oordelen wij, oordelen wij...

Nood

Maar als iemand handelt uit de nood van zijn situatie, dan mógen we toch niet oordelen? Als iemand in de omstandigheden van uiterste bedreiging liegt of zelfs iemand doodt, dan veroordelen wij hem toch ook niet? Nood-leugen, noodweer, — zouden wij dit voorvoegsel 'nood' niet bij meer situaties nodig hebben? Daarom sprak ik ook van 'prothese'. Dat is niet maar een aardig beeld, maar daarachter steekt een flauw besef dat de homofiele mede-christen een mede-christen in nood is. Natuurlijk is hij dat niet, als hij over zijn 'zo-zijn' modern denkt. Maar hij is het wel, wanneer hij Christus heeft horen zeggen dat het van den beginne alzo niet geweest is. Krachtens dit woord kan het niet anders of hij gaat hongeren en dorsten naar het herstel van alle dingen, ook van zijn eigen wezen. Zoals we dan trouwens allemaal de beschadigingen in ons leven kun-

pastorale notities

Dagelijks brood

Als ik catechisatie gaf over het dagelijks brood is het me nooit gelukt om aan de catechisanten duidelijk te maken wat hongers is. Dat kon je aan de gezichten zien. Waarschijnlijk is het me in de preek ook nooit gelukt.

Bij het preken over dat dagelijks brood als behorend tot onze nooddrift probeerde ik dan iets te vertellen van de laatste oorlogswinter. De zogenaamde hongerswinter. Ik was in de vesting Holland, zoals dat heette. De randstad zouden we nu zeggen. Daar heeft de honger het felst toegeslagen. Vergeleken met andere mensen verkeerde ik trouwens nog in goede omstandigheden. Maar het niet genoeg te eten hebben is een aanslag op alle mogelijke andere zaken. Het absorbeert je gedachtenleven. Je kijkt altijd uit met begerige ogen naar eten en mogelijkheden daartoe. Je droomt ervan. Je praat bijna steeds over eten. Het is een afschuwelijk gevoel. En als ik daarvan iets probeerde te vertellen dan was dat om het besef van dankbaarheid levendig te maken. Maar het lukte niet. Suikerbieten eten en bloembollen dat zouden ze zeker nooit doen, want die lustten ze niet. Dat je over lusten, of niet, eigenlijk helemaal niet meer dacht was niet

over te brengen, zoals dat heet in het moderne jargon.

Ik werd aan dit alles herinnerd bij de lezing van deel 10b van „Het koninkrijk der Nederlanden in de Tweede Wereldoorlog” van dr L. de Jong. Dat boek gaat over de hongerswinter. Dr De Jong noemt deze winter een van de grootste calamiteiten in de geschiedenis van ons land. We zonken weg in doffe somberheid. Versterkt door de koude. Voor mijn gevoel was het vijf maanden winter toen. Dat is niet zo, maar zo denk ik eraan terug. En als ik het nu koud krijg om een of andere reden denk ik aan oorlog en honger. Dr De Jong komt tot meer dan 22000 mensen die regelrecht door honger zijn omgekomen. En dan niet meegerekend zij die ziek werden van gebrek aan voedsel en de gevolgen daarvan vandaag nog dragen, zonder dat ze tot de oorlogsslachtoffers gerekend worden.

De Heidelberger spreekt over de nooddrift van ons lichaam. Dat gaat over die zaken die als je ze mist je in nood brengen. Zonder voldoende eten is het leven in gevaar en raken veel andere waarden op de achtergrond. Er is alle reden om het van de apostel Paulus te aanvaarden dat als we onderhoud en onderdak hebben we tevreden moeten zijn. Méér is fijn. Maar is vaak ook gevaarlijk. En laten we niet vergeten te helpen overal waar honger is, als we tot hulp bieden in staat zijn.

„Geef ons vandaag ons dagelijks brood, spaar ons voor ziekte en hongersnood. Geef ieder zo zijn deel, o Heer, dat hij het neemt te uwer eer.”

H. Amelink, Aalten

nen aanwijzen die wij niet weggrijpen en die ons in de weg staan bij het leven naar Gods bedoelingen. Met elkaar zijn we een geschonden mensheid. Maar wij staan onder grote beloften en verlangend leven we de vervulling daarvan tegemoet. En voor wat dit leven betreft: het evangelie is niet ethisch, wel zo ethisch mogelijk, naar een diepzinnig woord van de theoloog Noordmans.

Gelijkberechtiging ?

Maar nu zit aan dit alles toch ook een keerzijde. Als wij zeggen: „Draagt elkanders lasten”, gaat het om iets wederkerigs en schieten we dus tekort als we dit gegeven slechts naar één kant toe uitwerken. Daarom nu de andere kant.

Ik konstateren dan dat er bij de seksuele minderheden in onze samenleving sprake is van reactie-verschijnselen. Ik bedoel daarmee dat ze tegenover ondervonden onver-

draagzaamheid naar het andere uiterste doorslaan en teveel vragen. Wanneer namelijk een minderheid in de samenleving pleit voor gelijkberechtiging, dan vraagt zij teveel. Minderheden hebben wel rechten, maar gelijkberechtiging van minderheden doet elke samenleving ineenstorten. Lichamelijk gehandicapten bijvoorbeeld mogen ervoor ijveren dat publieke gebouwen toegankelijk zullen zijn voor rolstoelen, maar het gaat te ver als ze in woede uitbarsten tegen elke trap in een woonhuis. Het evangelie van de gelijkberechtiging is een vals evangelie; het zal nooit kunnen geven wat het belooft en maakt dus de mensen ontevreden in plaats van gelukkig. Het is dan ook van de duivel dat dit pseudo-evangelie luid van de daken verkondigd wordt in onze tijd. Hij heeft er belang bij het 'wij' van de samenleving in 'ikken' te ontbinden om op die manier de behartiging van gezamenlijke interesses in het honderd te laten lopen. In dat klimaat gedijt de onzin van de gelijk-

berechtiging. Inderdaad de onzin, want wie een gezamenlijk belang ziet, die beseft dat persoonlijke belangen als het er op aankomt daaraan ondergeschikt moeten worden gemaakt. En het is waar, daar hebben minderheden extra mee te maken. Maar daar staat tegenover dat iedereen van tijd tot tijd tot een minderheid behoort, de één zus, de ander zo.

Ongehuwd samenwonen

Laten we eens gaan toepassen. Ik doe dat dan niet naar de kant van de homofielen in de eerste plaats, maar in de richting van de ongehuwd samenlevenden, omdat m.i. hun schouders sterker zijn. Tot mijn voldoening heb ik gelezen dat prof. dr J. C. de Moor uit Kampen ook verschil maakt tussen beide groeperingen en dat hij niet bereid is die over één kam te scheren. Hij heeft gelijk, nog afgezien van mijn bewondering voor zijn moed. Een wet die beide categorieën 'gelijk behandelt' draagt bij aan het afstompingsproces van het onderscheidingsvermogen in de samenleving.

Gesteld nu, iemand trouwt niet, maar leeft samen met een vriendin of vriend. Er kunnen situaties zijn waarin dat op z'n minst begrijpelijk is. Bijvoorbeeld wanneer iemand door zijn echtgenoot of -genote pardoos in de steek gelaten is en dan bang is voor een tweede huwelijk. Ik wil dat niet goed praten, nog minder in de hand werken, maar het is nu eenmaal zo dat we elkaar deerlijk kunnen verwonden en dat er dan tijd nodig is voor genezing. Maar nu zijn er vandaag die zeggen: zo'n relatie moet door de overheid en ook door de kerk op gelijk niveau gesteld worden met hun huwelijk. Of ook een homofiele verhouding, die moet gelijkwaardig aan het huwelijk worden gezien. Maar dat kan niet. Het kan een samenleving niet onverschillig laten of er getrouwd wordt dan wel samengewoond. Wie trouwt, erkent dat het publieke leven via zijn organen (overheid, kerk) toezicht houdt op de naleving van de publiek gegeven belofte van huwelijksrouw. Het verbaast me dan ook niet weinig dat ik in verband met de anti-diskriminatie-wet van zijden waarvan ik dat niet verwacht had, hoor zeggen dat de overheid geen zedemeester is. Nu, daar is dit van waar dat ze op dat gebied bescheiden en terughoudend behoort te zijn. Maar zekere ethische grondwaarden behoort de overheid wel degelijk te verdedigen. Zo is het goed en ook in haar eigen belang dat zij de huwelijksrouw door haar wetgeving beschermt, want die is een basis-waarde voor de samenleving. Als namelijk het huwelijk een los-vast verband wordt, dan gaat daardoor de trouw op elk gebied wankelen. Salomo zegt dat hoererij en ontucht de ontrouw vermeederen onder de mensen, Spr. 23 : 28; niet alleen onder de getrouwde mensen, maar onder

de mensen in het algemeen. Het is daarom terecht dat de overheid en de kerk van een man en een vrouw die samengaan de publieke belofte van trouw vragen. Zij behartigen daarmee een gemeenschapsgoed (dat natuurlijk tegelijk en zelfs voorop ook een persoonlijk goed is.)

het 'wij' en de 'ikken'

Ik kan er dan ook met mijn hersens niet bij dat nota bene *politieke* partijen dood-leuk spreken van *alternatieve*

samenlevingsvormen, alsof de trouw tussen man en vrouw uitsluitend een privaat en niet ook een publiek belang is. Alternatieve samenlevingsvormen? Dat heeft niets met politiek te maken; dat is anti-politiek, ondermijning van het gemeenebest. Wie trouwt gaat met het gezicht naar de samenleving toe staan en beaamt het belang dat zij heeft bij de wederzijdse trouw tussen man en vrouw. Wie 'samenleeft' gaat met de rug naar de samenleving toe staan en zegt: we maken zelf wel uit wanneer we samen be-

ginnen en wanneer we er mee ophouden. Wel, laat ieder goed beseffen, dat dit het einde van de samenleving is. Die valt zo in 'ikken' uiteen en straks komt er een diktatuur die in een straf systeem de stukken bij elkaar veegt. Daar wordt dan ook luidkeels om gevraagd.

Laten minderheden opkomen voor hun rechten, maar laten minderheden ophouden te vechten voor gelijkberechtiging. Ook zij moeten de lasten van de samenleving mee dragen en de belangen van de samenleving mee behartigen. De samenleving die zij inderdaad wel eens kunnen ervaren als onvriendelijk en zelfs vijandig, omdat zij met heel diepe wensen van hen geen rekening kan houden, — zij zullen haar toch moeten blijven zien als ook hun zaak. Dat betekent dus dat ze, zelf tot seksuele minderheden behorend, het moeten nemen dat de samenleving zich voor het huwelijk als de normale samenlevingsvorm uitspreekt en daarnaar ook handelt, bijvoorbeeld in de opvoeding en voorlichting van de jeugd. Zij zullen zichzelf met de oplossingen en noodmaatregelen die zij voor hun situatie treffen, als uitzondering beschouwen en zich navenant opstellen en gedragen. En dat loyaal en van harte.

Wederkerigheid

Op deze wijze belast ik ook hen, nadat ik de lasten die zij persoonlijk dragen over de samenleving verdeeld heb. Persoonlijke belangen en het publieke belang, het publieke belang en de persoonlijke belangen, voor beide zullen we oog hebben. Als dat eens mocht aanslaan en algemeen worden! Dat mensen met een urgente persoonlijke nood waarvoor ze aandacht vragen, toch de last blijven dragen van de gemeenschap en dat de gemeenschap, de meerderheid, zich ook eens buigt onder de last die minderheden torsen, wat zou er dan heil geschieden! Wat zou dan de wet van Christus, de liefde-wet, vervuld worden! Duidelijk zou dan worden dat aan de anti-diskriminatie-wet zoals die nu voorbereid wordt, geen maatschappelijke behoefte bestaat. Er zou dan alleen iets geregeld moeten worden om de uitersten te vermijden, een wet „niet voor de rechtvaardigen, maar voor de wettelozen” (I Tim. 1 : 9). Maar is er zoiets al niet?

Leven en dood

Melodie: „Waar dat men zich al keert of wendt”,
Nederlandsche gedenckclanck 1626, A. Valerius

Bij Deuteronomium 30 : 11-20

1. *De wet die God de HEER u geeft
is niet een loodzwaar juk,
maar een die leven in zich heeft
en vrede en geluk.
U vindt haar in de hemel niet:
u hoeft niet op te stijgen
om, ver van leven en verdriet,
rust voor uw ziel te krijgen.*
2. *Ze is niet aan de overkant
van wijde oceaan;
u hoeft voor wijsheid en verstand
niet in het schip te gaan
om uit te vinden wat er leeft
ter wereld aan gedachten —
het is de HEER die wijsheid geeft
wie raad van Hem verwachten.*
3. *De wet die God, uw HEER, u geeft
ligt binnen uw bereik,
zodat zij zin en richting geeft
aan 't leven dat u leidt.
Zijn woord is in uw eigen mond,
zijn wet ligt in uw harten:
woord dat uw eigen oor verstond,
een opdracht voor uw handen.*
4. *Dit is de keus die Hij u laat:
het leven of de dood.
De dood komt in het spoor van 't kwaad,
het leven volgt zijn woord.
Wanneer u luistert naar zijn raad,
omringt Hij u met leven,
maar als u het bij luistren láát,
zal u de dood omgeven.*

Deutr. 28

Joop Klein

D. W. L. Milo / Dalmally

Het worde hun niet toegerekend

Toen hij in Haarlem predikant werd liep de hele kerk hem na. In welk gebouw hij ook voorging — de kerk stond bol en de mensen hingen er uit. Bij de tussenzang stelde hij zittende luisteraars voor, hun plaatsen met staande luisteraars te wisselen. Zelfs mijn fonkelnieuwe Vrouw — niet gauw warmlopend voor mannen — kwam opgetogen thuis: dié expressieve kop, dié overtuigende stem, dié ogen, die mimiek, die beeldrijke taal en ja — die evangelieverkondiging! Ik was gek, dat ik hem stelselmatig ontliet, week in week uit.

Nu was er wel enige stelselmatigheid in dat niet-ontmoeten. Ik was namelijk aan een organistenrooster gebonden en had nu eenmaal nooit samen met hem dienst. Maar ook als ik vrij was kerkte ik opzettelijk niet bij hem. Want als iedereen weg van hem was wenste ik niet bij die meerderheid te horen. De meerderheid, dat is een van mijn stokpaardjes, heeft het vrijwel altijd mis gehad.

Tot ik hem, na wijziging van een of ander rooster, eens in de Wilhelminakerk ontmoette. Hij preekte over de eerste bede. En wat hij daar zei, dat was geen demagogie en geen studeerkamertaal — dat was bloedwarme zielszorg. Hij zei: „niet alleen christenen mogen God als onze Vader aanspreken; al zijn ze in zeer bijzondere zin zijn kinderen, ze hebben geen monopolie. Maar alle zonen van Adam mogen Hem als onze Vader aanroepen. Al hebben ze hun leven verslingerd, hun lichaam vergooid, hun geest vergiftigd en al liggen ze in de goot — dan mogen ze in hun ellende tot onze Vader roepen. Alleen zal zijn antwoord luiden: ben Ik uw Vader, waar is mijn ere?”

Na afloop van de dienst kwam hij juist uit de consistorie, toen ik de orgeltrap afliep. „Daar hebben we de organist van de dag”, zei hij; „uw naam is? — Wel, dan hoort u bij mijn wijk, ik hoop u volgende week te bezoeken”.

—o—

Hij was begonnen als onderwijzer en had pas later kunnen studeren. In

Kampen uiteraard, want van afgescheiden huize. Die vooropleiding heeft hij nimmer verloochend. Hij bleef leraar, onderwijzer, een die moeilijke zaken eenvoudig uit de doeken doet. En in de crisisjaren — we spreken van 1936 e.v. — wist zijn gezin met weinig middelen grote dingen te doen. Ik herinner me hoe zijn Vrouw — goede nagedachtenis — voor hem de complete werken van Calvijn bij elkaar spaarde, van speldegeld en economisch beheer. Hij was trouwens van eenvoudigen huize en kon de kleine man, die het toen erg moeilijk had, goed verstaan. Wetend dat ik een beetje in prominente kerkelijke kringen geïntroduceerd was, gaf hij mij eens de raad mee: „zeg dat stelletje VU-proffen maar, dat ze in de kerk moeten komen en goede voorbeelden geven!” Het kwam me toen voor, dat dit enige kerkelijk-sociale partijdigheid verried — maar in de loop der jaren zag ik steeds duidelijker, dat inderdaad een bovendrijvende laag ons kerkelijk leven dreigde te verstikken. De vervolgingen tegen KS en de zijnen, uitlopend op vrijmaking van het kerkelijk-wetenschappelijk juk, hebben het uitgewezen.

—o—

Het spreken is naar mijn mening zijn beste werk geweest. Elke zondag, als je thuiskwam, voelde je iets in je afgebroken. Maar tegelijk wist je, dat op die gerooide grond wat beters was geplant. Je hield altijd een batig saldo. Die eerste zondagsafdeling uit de catechismus — ik zou de preek nog kunnen navertellen. Ook dat was in de Wilhelminakerk. En dan de hemelvaart van Christus: „ons Hoofd is al op de verdieping, nu kun je zeker zijn dat het lichaam volgt”. Het was in de Kloppersingelkerk, ik keek naar het hoge plafond en dronk zijn woorden in. Of over de tucht: „zelfs de man, die verloren de hel ingaat, moet kunnen zeggen: eenmaal heb ik Christus in de ogen gezien en dat was bij de kerkelijke tucht”. Of een tekort in de kerkelijke jaarrekening. „We hebben van wat de Heere ons toevertrouwde in het afgelopen jaar wat teveel aan onszelf gebruikt en wat te weinig teruggegeven. Laten we het deze maand goed maken”. En het geld kwam er. Want „het is alles Uwe en we geven het U uit Uw hand”, zo onderwees hij ons.

Met weinig Bijbelheiligen voelde hij zich zo zeer verbonden als met Paulus: de man die altijd om zijn positie werd lastig gevallen; de man die zijn geliefde gehoor kon striemen als het moest; de man ook die niet moede werd, zijn gehoor te troosten met Gods beloften. Niets sprak hem meer toe en niets wist hij duidelijker te schilderen dan de gebrokenheid van ons bestaan...

Ja, schilderen, dat kon hij! Zijn vijanden, met name de kerkelijke aristocraten, noemden hem Schilder's wapendrager. Want waar KS soms in een geleerde geheimtaal kon spreken, daar kon hij de geleerde uitspraken populair uitleggen. Getuige zijn talloze cursussen en lezingen. Toen hij naar

Prof. Veenhof en de 'Kinderbescherming'

(door mr. C. W. Bakker, voorzitter van de Stichting voor Jeugdzorg en Maatschappelijk Werk der Ned. Gereformeerde Kerken)

Mij is gevraagd met het oog op de tachtigste verjaardag van Prof. Veenhof op 2 maart 1982 iets te schrijven over zijn betekenis voor de kinderscherming binnen onze kerken.

Graag voldoe ik aan dit verzoek, omdat dit niet alleen terecht een eerbetoon aan de jubilaris inhoudt, maar ook omdat het een goede gelegenheid is het zo belangrijke werk van de Stichting voor Jeugdzorg en Maatschappelijk Werk van de Nederlands Gereformeerde Kerken, waarvan hij ere-voorzitter is, nog eens onder de aandacht van ambtsdragers en gemeenteleden te brengen. Met de aanhalingstekens in de kop van dit ar-

tikeltje wil ik aangeven, dat het begrip kinderscherming hier ruim moet worden genomen en dat daaronder ook moet worden begrepen de hulpverlening aan andere categorieën van zwakken, verdrukten of eenzamen in de kerk. Prof. Veenhof heeft zich namelijk ook voor deze groepen ingezet.

—o—

De diaconieën van de kerken hadden in de eerste helft van deze eeuw (ook) een belangrijke taak bij de duurzame verzorging van minderjarigen, wier ouders daartoe om verschillende redenen (overlijden, echtscheiding, ontzetting of ontheffing uit de ouderlijke macht) niet in staat bleken. De diaconieën konden deze taak echter slechts uitoefenen als zij aan bepaalde in de wet en diverse overheidsvoorschriften gestelde voorwaarden voldeden. De diakenen waren nog al eens nalatig om tijdig de verlangde aanvragen bij de gemeente in te dienen, wat tot gevolg had dat zij in geval van nood niet door de overheid met genoemde verzorging konden worden belast.

Toen omstreeks 1948 de nieuwe Kinderbeginselenwet, waarin — op een aantal punten — nog strengere eisen aan de diaconieën werden gesteld, tot stand was gekomen, bleek dat praktisch geen enkele diaconie van de Vrijgemaakte kerken aan de nieuwe wettelijke bepalingen voldeed.

Prof. Veenhof heeft er voor geijverd dat het Centraal Comité van de Diaconale Conferentie de nodige initiatieven nam om aan deze beschamende toestand een einde te maken. In 1952 is — nog juist op tijd — door de te Kampen op de C.D.C. aanwezige diakenen der Vrijgemaakte kerken het voorstel aangenomen de Stichting voor Gereformeerde Kinderbescherming in het leven te roepen. De stichting nam in het verband der Vrijgemaakte kerken een bijzondere plaats in. Enerzijds is zij niet bij de kerkelijke organisatie als zodanig onder te brengen, anderzijds is zij in de gemeenschap der kerken door de band die zij heeft met het Centraal Comité toch meer dan een zuiver particuliere instelling. Daardoor is het niet alleen mogelijk dat zij zelfstandig en alert reageert op veranderingen in het kerkelijk en maatschappelijk leven, maar ook dat de directe communicatie tussen haar en de kerken gewaarborgd blijft. Aanvankelijk werkte de stichting uitsluitend als voogdij-, gezinsvoogdij- en reclasseringsinstelling voor minderjarigen. Zij had dan ook met name een taak in het vlak van de zgn. justitiële kinderscherming. Een belangrijk kenmerk hiervan is, dat doorgaans de te nemen maatregelen en de te volgen behandelingsmethode met betrekking tot kinderen en eventueel hun ouders door de Rechter worden opgelegd. Aan deze vorm van kinderscherming is meestal een zekere mate van dwang verbonden.

De stichting onder voorzitterschap van Prof.

Utrecht zou gaan spotten ze in Amsterdam: nu moet Utrecht ook al worden overgeschilderd. Zelfs in zijn kerkeraad werd eens gemompeld, dat hij een zoon naar zijn vriend Schilder had genoemd. Een der moedigsten informeerde er naar bij de rondvraag. Zijn antwoord was magistraal: „zeker broeders, maar dat was om in evenwicht te blijven; de andere zoon is namelijk naar professor Ridderbos genoemd”. De kerkeraad stond perplex over zijn snedigheid; maar een onopvallende broeder zei losjes: „als de dominé er nu maar geen Jan Klaassen-spul van maakt”.

—o—

De vrijmaking was zeker geen kolfje naar zijn hand. Evenals Maarten Luther tot het uiterste bleef bewijzen dat hij zuiver katholiek was; evenals Hendrik de Cock tot het uiterste bewees dat hij zuiver-Hervormd was; zo heeft hij in Utrecht tot het uiterste getracht de eenheid van de kerk te bewaren in de vrijheid van Christus. Dat is hem uiteindelijk niet gelukt. Het werd kiezen of slavernij. Op smadelijke wijze nam de synode afscheid van hem — om niet te zeggen: zond hem heen — en waar zelfs KS hem al openlijk had afgeschreven, werd hij onder ons niet met applaus begroet. Dat verbond hem met dr H. J. Jager, die eveneens tot de nalezingen van Efraïm behoorde.

Toch wensten onze kerken hem tot hoogleraar in de liturgie te benoemen. Dat betekende voor hem afscheid van het pastorale werk, dat hem zo dierbaar was en hem op het lijf geschreven stond. Het bracht hem even van de kook. Hij kwam vier weken naar Nunspeet om na te denken. Tenslotte gingen hij en ik naar de plaatselijke hervormde predikant, om Calvijns commentaar op Hebreëën te lenen: het is zijn inaugurele rede geworden. Maar wel tussen de oliebollen door, want daarin was hij doorned.

—o—

Hij had de gave, anderen aan het werk te zetten. Niet zoals sommige luiaards doen: die anderen het werk laten opknappen. Maar zoals een leider doet: iemands talenten zien, aantonen en tot ontwikkeling brengen. Ik heb hem in veel dingen te danken. Toen ik in 1942 tot voorzitter van de gereformeerde organistenvereniging werd gekozen (en er niet mee thuis durfde te komen) zei hij stralend: „dat móet u aannemen, die kans krijgt u maar eens van uw leven!” Hij heeft me altijd gerugsteund in deze voor mij te grote taak. Toen ik hem vertrouwelijk had verteld, een boek over calvinistische kerkmuziek te willen schrijven, kwam een uitgever, wiens naam ik even vergeten wil zijn, aan de deur met de vraag: of hij hier een boek over calvinistische kerkmuziek kon kopen? Ik weet mijn antwoord nog: „dat kunt u niet, want het is nog niet half klaar en ik weet niet of het

ooit klaar komt. Maar hoe weet u eigenlijk, dat ik daar aan bezig ben?” „Ik ben gestuurd door een predikant in Utrecht”, was zijn antwoord.

De gebrokenheid van ons bestaan heeft hem veel parten toegespeeld. Na de afzetting als predikant werd hij later als hoogleraar afgezet. Het was bij de jongste — en God geve bij de laatste — zuivering in onze kerken. Hij was voor de prominente kliek gewogen en te licht bevonden. Samen met dr Jager werd hij ontslagen — ook als redacteur van De Reformatie. Het werd het begin van ons blad Opbouw. In de wereld moet je het aardig bruin bakken, voor je zo wordt aangepakt.

—o—

Zijn belezenheid, zijn grote archiefkennis, zijn fotografisch geheugen, zijn gedocumenteerde publicaties, zijn vele boeken, zijn visie op kerk en wereld, gestaaft door een onuitputtelijke kennis van de geschiedenis der kerk — de oudere generatie heeft er rijkelijk van geprofiteerd. Ik moet dat zo eens zeggen want soms vraag je je af, of de jonge generatie wel iets van dit glorieuze verleden afweet. Zijn uitputtende studie over het communisme vindt geen uitgever — men wil het niet weten. Zijn pen wordt hem soms uit de hand geslagen.

Mensen van deze kwaliteiten kunnen, als ze een beetje handig zijn, het ver brengen. Ze hebben de massa mee en ze winnen de élite bovenlaag gemakkelijk, als ze willen. Als ze maar zorgen aan de juiste tafel en op de goede stoel te zitten, dan is hun kostje gekocht. Er is in de hogere kerkelijke kringen alle eeuwen door al veel bekookstoofd (schrapp dat nou maar, zou hij zeggen, want je lezers pruimen het niet) en het zal nog wel even zo blijven. Er zijn nu eenmaal geen waterdichte schotten tussen kerk en wereld; en mensen, die je uit de synagoge werpen, staan er niet buiten maar zitten op de voorste plaatsen.

Maar zo is hij niet. Zo zou hij niet kunnen zijn en dat is goed zo. Velen die hem op de handen droegen lieten hem vallen. Het gehoor, dat de Haarlemse kerken uitpilde, is hem vergeten. Hij heeft een tekort aan mensenkennis en gaf zijn vertrouwen vaak aan de verkeerden. Toen hij zijn Vader verloor zei hij: „de enige, die me nooit heeft teleurgesteld”. Toen zijn Moeder heenging: „ik hoorde haar stem zo graag...”

Dat doet me denken aan een preek over zijn geliefde Paulus, die aan zijn leerling Timotheüs schreef: „niemand heeft me verdedigd, allen hebben ze me in de steek gelaten — het worde hun niet toegerekend”.

Maar de Heere staat hem bij en geve hem kracht tot het einde. En u die dit gelezen hebt zult hem wellicht ook een blijk van waardering, vriendschap of dankbaarheid willen zenden?

Zijn adres is: Skoulaene 6, 8567 HK Oudemirdum.

Veenhof heeft zich de eerste 10 jaar van haar bestaan een goede naam bij de diverse overheidsinstanties (Raden voor de Kinderbescherming, Kinderrechters, Officiëren van Justitie e.d.) opgebouwd en kreeg ook het vertrouwen van de meeste Vrijgemaakte kerken.

—o—

Zo'n 20 jaar geleden kreeg ik van Prof. Veenhof een brief, waarin hij mij vroeg de plaats in het bestuur van de stichting in te nemen van de secretaris mr. L. Roeleveld, die ging emigreren. Op dit verzoek ben ik ingegaan en ik heb Prof. Veenhof leren kennen als een zachtmoedig man, die diep begaan was met de nood der „armen”. Soms kon hij zijn teleurstelling niet onderdrukken, wanneer er dingen gebeurden, die zo sterk blijk gaven, dat er in de kerk van een omzien naar elkaar in wezen geen sprake was. Hij heeft mij meer dan eens geschokt verteld, dat toch eens aan de stichting door de Rechtbank het toezicht en de begeleiding van een aantal minderjarigen was opgedragen in verband met op vrij grote schaal gepleegde ontucht, er weinig medewerking uit de gemeente kwam. De uitroep van een ambtsdrager uit die gemeente: „Zij komen 's zondags toch onder beslag van Gods Woord en daarom hebben zij geen praktische begeleiding nodig!” was hiervan een duidelijke uiting.

Van 1962 tot 1967 heeft hij zich in het vlak

van de justitiële kinderscherming erg ingespannen om een eigen tehuis van de grond te krijgen voor het opvangen en opvoeden van voogdijkinderen zonder opvoedingsproblemen, die (nog) niet voor een pleeggezin in aanmerking kwamen. Met enthousiasme wist hij de kerken te overtuigen, dat er geld voor zo'n tehuis moest komen; en het geld kwam er, zodat er geen subsidie nodig was!

Toch beschouwde hij een goed pleeggezin voor ieder voogdijkind als ideaal. Ik heb hem vaak horen zeggen: „Een tehuis is een noodzakelijk kwaad”. Na veel strijd en geharrewar met het Ministerie van Justitie heeft de stichting eindelijk — nog tegen de verwachting in — toestemming gekregen om een eigen tehuis te bouwen. In oktober 1966 werd met de bouw van „de Driehoek” begonnen. De opening vond na ruim een jaar in aanwezigheid van verschillende autoriteiten plaats.

Naast het werk op het gebied van de justitiële kinderscherming ging de stichting — in zekere zin gedwongen — zich steeds meer bewegen op het terrein van het algemeen maatschappelijk werk. Aanvankelijk kwamen er incidentele vragen om „Advies en Hulpverlening” binnen naar aanleiding van optreden en gedrag van kinderen binnen en buiten het gezin. Het bleek nog al eens in zulke gevallen, dat de ouders zelf diep in de problemen zaten en dat directe hulp van de stichting geboden was. Hulp aan volwassenen ging in de loop der jaren

steeds meer in de aandacht van de stichting staan.

—o—

In die periode traden er vrij snel veranderingen op in de maatschappij, die voor de bestaande opvattingen over het werk der diakenen grote consequenties hebben gehad. Bij de overheid groeide steeds meer de overtuiging, dat er voor haar op het terrein van de materiële hulpverlening een primaire taak lag. Velerlei bijstandsregelingen en sociale voorzieningen kwamen tot stand. Aan praktisch iedere behoeftige in ons land werd een recht op ondersteuning toegekend, zodat op den duur echte armoede geheel zou worden uitgebannen. Onze kerken ondergingen deze ontwikkeling als een aanslag op iets eigens van de kerken — als een verlies van een belangrijk facet van haar wezen.

Prof. Veenhof heeft bij verschillende gelegenheden in woord en geschrift de leden van de kerk steeds gewezen op het verschil tussen de door de overheid en neutrale instellingen uitgeoefende „armenzorg” en de beoefening van de „diaconia”, zoals die volgens Gods Woord moet zijn. Het uitgangspunt van de Christelijke hulpverlening is de barmhartigheid, die zowel als een afspiegeling van Gods barmhartigheid moet worden gezien, als ook een teken van liefde en blijdschap moet zijn, omdat God ons, hoewel we in zonden ontvangen en geboren zijn, heeft

opgezocht en opgericht! Door Gods barmhartigheid worden wij verplicht door onze relatie tot de ander ook barmhartig te zijn en de ander heeft door die op ons gelegde verplichting het recht gekregen barmhartigheid te ontvangen. En hij legde er tegenover hen die zich over de hierboven geschetste ontwikkelingen zorgen maakten de nadruk op, dat weliswaar de motieven van degenen, die achter die ontwikkelingen stonden, niet altijd geheel zuiver waren, maar dat de kerken voor een groot gedeelte het functieverlies op het gebied van de „diaconia” aan zichzelf te wijten hadden.

—o—
Het heeft Prof. Veenhof veel verdriet gedaan, dat als gevolg van de kerkelijke moeilijkheden aan het eind van de jaren zestig, het bestuur van de stichting uiteenviel en ook de wijze, waarop dat is gebeurd!

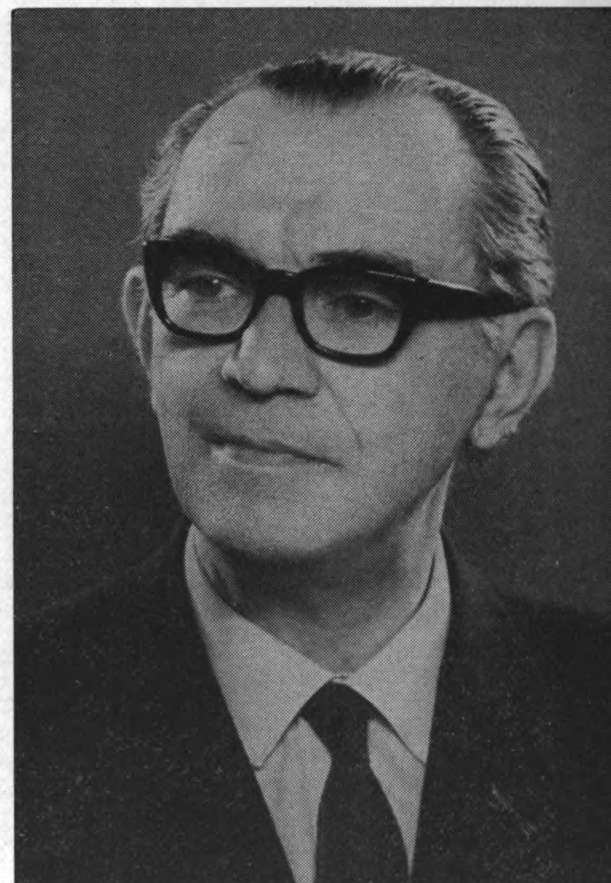
—o—
Om voor onze toen buiten het kerkverband geplaatste kerken het werk te kunnen blijven doen ten behoeve van degenen onder ons, die in moeilijkheden verkeerden is door de eerste Centrale Diaconale Conferentie onzer kerken — te Zwolle op 20 mei 1970 gehouden — de wenselijkheid uitgesproken een nieuwe stichting voor dit doel in het leven te roepen. Op 30 juni 1970 werd de oprichtingsacte voor notaris Meinsma te Utrecht gepasseerd. Prof. Veenhof heeft het voorzitterschap op zich genomen van deze stichting, die overeenkomstig het door haar te bestrijken werkterrein „Stichting (Anno 1970) voor Gereformeerde Kinderbescherming en Maatschappelijk Werk” werd genoemd. Het bestuur werd verder gevormd door een aantal bestuursleden die in de vorige stichting niet meer bestuurslid mochten zijn. In het begin besteedde Prof. Veenhof en enkele

andere bestuursleden veel tijd aan besprekingen met het op dat moment zittende bestuur van de vorige stichting om tot een regeling te komen. Gelukkig hebben deze besprekingen ook voor ons tot een goed resultaat geleid; de nieuwe stichting kreeg o.a. praktisch al het door onze kerken aan de vorige stichting bijgedragen geld terug.

De eerste 2 jaar heeft Prof. Veenhof met elan de doelstellingen van de nieuwe stichting uitgedragen en verdedigd. Ten aanzien van de kindbescherming vond er een ontwikkeling plaats, waardoor het bevoogdend karakter — uitkomend in van boven opgelegde maatregelen e.d. — steeds meer werd teruggedrongen. De nadruk kwam eerder te liggen op het vrijwillig opvolgen van adviezen. Voor kindbescherming kwam de term jeugdzorg in de plaats.

Bij het verlenen van hulp zowel in het vlak van Jeugdzorg als van Maatschappelijk Werk kwam het bestuur van de stichting er al spoedig achter dat het zich ook moest toeleggen op de preventie (door voorlichting, toerusting e.d.). Het is van het grootste belang dat in een zo vroeg mogelijk stadium wordt onderkend dat in een gezin of bij personen afzonderlijk problemen dreigen te ontstaan, zodat adequaat kan worden gehandeld. Het spreekt vanzelf dat ambtsdragers, gemeente- en familieleden een belangrijke rol kunnen spelen bij de preventie.

—o—
Prof. Veenhof heeft in 1972 in verband met zijn gezondheidsredenen afscheid van de stichting moeten nemen en bij zijn vertrek het voorzitterschap aan „schrijver dezes” overgedragen. Het bestuur is hem dankbaar voor de wijze, waarop hij zijn functie ten behoeve van de stichting heeft verricht en voor de belangstelling, die hij nog steeds voor het wel en wee van de stichting heeft. De stichting is er van overtuigd, dat het

in overeenstemming met de wens van de jubilaris is, dat zij tevens gedenkt de andere leden van de „oude garde” (waar ik mevrouw Bremmer-Lindeboom en mijzelf nog buiten wil houden) waartoe behoort zuster Van Wieringen, broeder Van Doornen, alsmede de overleden broeders Krol, Veenkamp, Dik en Kats. Het bestuur wenst de jubilaris toe Gods Zegen voor de toekomst en een blijde dag bij de tachtigste herdenking van zijn geboorte.

Tot Gods eer

Het is een staande uitdrukking geworden: *Tot Gods eer*. Wij besluiten in die trant vaak onze gebeden. Als we het hebben gehad over onze persoonlijke zaligheid, over de opbouw van de gemeente en over het getuigenis in deze wereld komt daar achteraan: En bovenal tot Gods eer.

Het krijgt nog een exclusiever akcent door de latijnse uitroep: *Soli Deo Gloria!* God alleen de eer. We borduren het in het vaandel van onze muziekvereniging of gebruiken het als naam voor onze jeugdvereniging. Heeft deze exklamatie intussen niet geleden onder het feit, dat velen er in de loop der eeuwen mee zijn gaan schermen?! Heeft men niet vaak Gods eer geïdentificeerd met het halsstarrig vasthouden aan eigen ingenomen standpunt?! Men weet van geen wijken,

want, zo heet het, niet onze mening, maar Gods eer is zonder meer in geding. En dan zijn er altijd mensen, die je ervoor op de been krijgt en die zich achter je scharen. Deze terminologie werkt dus blijkbaar ook ergens betoverend. Maar het is dikwijls aanstootgevend als je ter gelegenheid van één of ander jubileum een heel verhaal hoort over de prestaties en capaciteiten van de jubilaris terwijl dan als een soort wormvormig aanhangsel het *Soli Deo Gloria* funktioneert. Je vraagt je dan wel af of dát de bedoeling is van de heiliging van Gods grote Naam. Het: Gode-alleen-de-eer dient niet als een hinkend paard achteraan te komen, maar hoort voorop te staan! En dan niet alleen in het kader van een soort rangorde, maar om tot uitdrukking te brengen, dat dát allesbeheersend is. Het is dan ook helemaal juist gesteld als het klassieke doopsformulier het gebed vóór de doopsbediening inleidt met de woorden: „Opdat deze doopsbediening tot GODS EER, tot onze troost en tot opbouw der gemeente zal geschieden, willen wij Zijn heilige Naam aanroepen.”

En het valt m.i. te betreuren met alle hartelijke liefde voor onze belijdenis, dat in de *Heidelbergse Catechismus* zondag 33 vraag en antwoord 91 wanneer het gaat over *de goede werken*, eerst een waar geloof, vervolgens de Wet van God en tot slot pas Gods eer wordt genoemd.

Daarbij komt, dat men er soms mee in de knoop zit als men moet formuleren wat dat nu inhoudelijk betekent: *God eren*. Het is fijn, dat er ook nog een Catechismus van Genève bestaat, uiteraard van de hand van niemand minder dan Johannes Calvijn. Ze dateert van eind 1541, begin 1542. Deze Catechismus werd te Genève 's zondags om 12 uur voor de kinderen behandeld.

Met name vóór elke Avondmaalsviering moesten de nieuw toetredenden een „kort begrip” daarvan opzeggen. Hieruit blijkt, dat ook deze Catechismus behalve leerboek een belijdenisgeschrift was. In Hoofdstuk I, dat handelt over Het Geloof, komen wij behorend tot afdeling I bij vraag en antwoord 7 het volgende tegen:

Dienaar: Wat is de juiste wijze om Hem te eren?

Leerling: Dat in Hem al ons vertrouwen rust;

dat wij ons beijveren Hem met ons gehele leven te dienen door zijn wil te gehoorzamen;

dat wij Hem, zo dikwijls enige nood ons drukt, aanroepen en ons heil in Hem zoeken.

En tenslotte, dat wij Hem met hart en mond als de enige bron van alle goed erkennen.

We zien dus duidelijk, dat het eren van God zich niet beperkt tot het aanheffen van een psalm en het zingen van een gezang. De HERE vraagt volle fiducie in Hém! Hij eist de inzet van ons totale leven! Hij wijst ons de weg van het gebed en wil, dat wij als hoofdmoment van ons belijden de erkenning van Hem als unieke Bron van alle goed zullen beschouwen en in praktijk brengen! Zo aktiveert God zijn volk! Dat betekent volledige zelfverloochening, het absoluut nee-zeggen tegen jezelf als gevolg van het ja-zeggen tegen de HERE God. Een

man als de dichter Willem de Mérode heeft dat in zijn moeilijk leven, dat getuigde van val in zonde en van strijd tegen zonde, diep geproefd en daarvan het één en ander weergegeven in een gedicht, dat betrekking heeft op het heilsfeit van de Uitstorting van de Heilige Geest.

PINKSTEREN

*Wij smeken: met Uw geestesgloed
Verteer ons als een offerande.
O, dit is onze diepste schande,
Dat wij zo koud zijn van gemoed.*

*Als een versiersel op ons hoofd
Willen we Uw stille vlam wel dulden.
O God, vergeef ons onze schulden,
Dit: dat ons hart is uitgedoofd.*

*Neem weg, het voze pronkend woord.
Dat U niet kent, ons niet behoort,
Geleend geluk, geborgen schande,
En hoor de oprechte rauwe kreet,
Die scheuren in Uw hemel reet:
Verteer ons als een offerande!*

W. de Mérode

(Dit is een hoofdstuk uit het boekje: „Genade en Vrede” van de hand van drs O. Mooiweer, dat zojuist verschenen is in verband met de tachtigste verjaardag van Prof. C. Veenhof).

J. Meulink / Enschede

Voorontwerp van een wet gelijke behandeling

(2)

Geslacht, homofilie of huwelijkse staat

In dit voorontwerp wordt in de eerste plaats gelijke behandeling van mannen en vrouwen geëist. Dat wordt verder uitgewerkt voor het terrein van de arbeid en voor de berekening van gelijke beloning. Overigens was deze materie al wettelijk geregeld. Hierover is nu dan ook weinig discussie.

Verder mag niet gediscrimineerd worden op grond van homofilie. Nu wordt onder homofilie in de regel verstaan de gesteldheid waarin men zich overwegend of alleen tot sexegenoten aangetrokken voelt. Dus de seksuele gerichtheid. In dit voorontwerp wordt hiermee echter ook het homofiele gedrag bedoeld. In de toelichting staat nl. dat de Emancipatiecommissie in haar advies opmerkt, dat bij het bestrijden van discriminatie zowel geaardheid als gedragingen begrepen moeten zijn. De Regering heeft deze gedachte, aldus de toelichting overgenomen en is

dus van oordeel, dat ook homofiele relaties onder het verbod van discriminatie vallen.

Uit het Advies (van mei 1981) vernemen we waarom men voor het woord homofilie kiest. Dat is volgens het Advies een neutraal woord. De vraag wat homofiel gedrag is, is ook niet zinnig te beantwoorden.

Hier wordt in feite dus iets in de wet opgenomen, terwijl men zelf niet precies weet wat het is. Het zou toch beter geweest zijn, dat men gepoogd had in art. 2 een definitie van homofilie op te nemen. Daar zou de rechtszekerheid mee gediend zijn geweest.

Tenslotte wordt nog discriminatie verboden op grond van huwelijkse staat of gezinsverantwoordelijkheid. Met dit zwaarwichtig jargon wordt bedoeld, dat je niet mag discrimineren tussen samenwonenden of ze gehuwd zijn of niet, terwijl ook het geslacht of de seksuele geaardheid van die samenwonenden geen argument mag zijn om onderscheid te maken.

Maar wanneer discrimineer je nu in die gevallen? Dat moet wel worden aangegeven. Immers niet elke ongelijke behandeling betekent discriminatie. Het voorontwerp heeft hiervoor een merkwaardig vrij ingewikkeld systeem gekozen. Voor de meest relevante aspecten van het openbaar, maatschappelijk leven zoals arbeid, onderwijs, bedrijfs- en verenigingsleven worden uitgewerkte verbodsbepalingen gegeven. Het verbod van discriminatie is hier dus uitgewerkt in specifieke bepalingen. Je kunt daarin precies lezen wanneer ongelijke behandeling al of niet verboden is.

In aanvulling daarop bevat art. 37 een algemene non-discriminatiebepaling. Voor de niet speciaal genoemde terreinen geldt deze bepaling van art. 37, waarin verboden wordt zonder redelijke grond tussen mensen direct of indirect onderscheid te maken op grond van geslacht, homofilie of huwelijkse staat.

In die gevallen moet de burger dus zelf afwegen, of er een redelijke graad is om onderscheid te maken.

Het lijkt me niet eenvoudig uit te maken, of iets onder de specifieke of onder de algemene non-discriminatiebepaling valt.

Een specifieke bepaling vinden we b.v. in art. 3. Daarin staat, dat bij het vervullen van een betrekking wel onderscheid gemaakt mag worden, als het geslacht bepalend is. Als een zangkoor een alt wil aanstellen mag ze in de advertentie wel vermelden, dat het om een vrouw gaat.

Zo heeft art. 11 ook uitzonderingen in verband met zwangerschap en bevalling.

Verder zijn er nog enkele bepalingen ter bescherming van de zedelijkheid. Het is (nog) toegestaan om aparte toiletten voor mannen en vrouwen te hebben. U ziet, hoe er over de zedelijkheid gewaakt wordt.

De maatschappelijke ontwikkeling

De motivering waarom discriminatie verboden wordt, is niet erg duidelijk. Het gevolg is, dat velen hebben geconcludeerd, dat de maatschappelijke ontwikkeling de norm geweest is. De toelichting is zelf schuld aan deze gedachte. Gezegd wordt, dat de maatschappelijke weerstanden tegen homofilie zo zeer zijn afgenomen, dat ze geen beletsel meer vormen tegen invoering van een wettelijk discriminatieverbod. Men beperkt dit tot de homofilie omdat deze maatschappelijk aanvaard is. In de toelichting lezen we nog: „De afbakening tot homofilie houdt geen moreel oordeel in; zij impliceert niet, dat volgens de Regering discriminatie van personen op grond van pedofilie, travestie of transsexualisme zonder meer wel geoorloofd is.”

In het Advies wordt er op gewezen, dat de Ned.

Herv. Kerk en de Geref. Kerken geen onderscheid maken tussen hetero en homofiele leden, terwijl de Rooms-Katholieke Kerk in Nederland de hiërarchie binnen haar pastorale arbeid in meerderheid streeft naar ruimte voor homofielen.

Betekent dit, dat andere vormen van menselijke verhoudingswijzen zoals pedofilie ook onder de discriminatieregels zullen vallen zodra ze maatschappelijk aanvaard zijn? Er zijn trouwens nu al mensen, die voor opnemen van pedofilie pleiten.

Ook met betrekking tot het gehuwd en ongehuwd samenleven wordt sterk vanuit de praktijk geredeneerd. Door de maatschappelijke ontwikkeling in de praktijk van het leven bestaan er tussen gehuwd en ongehuwd samenleven steeds minder verschillen. Men gaat tegenwoordig steeds meer uit van de feitelijke omstandigheden zoals het dragen van gezinsverantwoordelijkheid of het samenwonen als zodanig. Aldus de toelichting.

Een beetje hypocriet volgt dan de opmerking dat het wetsontwerp beslist niet beoogt afbreuk te doen aan de juridische betekenis van het huwelijk. Deze opmerkingen zouden de indruk kunnen wekken, dat als norm aanvaard moet worden wat de meerderheid vindt. En dat is een gevaarlijke norm.

Velen hebben het ook zo begrepen, maar ik betwijfel of dit de bedoeling is.

Uitgangspunt is de gelijkwaardigheid van alle mensen, die discriminatie uitsluit. Deze discriminatie kan men ten aanzien van homofielen en ongehuwd samenwonenden nu wettelijk bestrijden, omdat de maatschappij zowel homofilie als ongehuwd samenwonen aanvaard heeft. Het kan inderdaad voorkomen, dat de overheid een op zich goede wet niet kan opleggen, omdat deze onvoldoende weerklank vindt in het maatschappelijk leven.

Het was wel wenselijk, dat dit voorontwerp zich wat duidelijker over de daarachter liggende norm had uitgelaten.

Uitzonderingen

Een van de uitgangspunten van het voorontwerp is, dat de bepalingen van non-discriminatie hun begrenzing vinden door belangen die door andere grondrechten beschermd worden. Dat betreft de vrijheid van meningsuiting, van vereniging en vergadering, van de persoonlijke levenssfeer en van het wetenschappelijk onderzoek.

Op deze terreinen moet de wetgever, aldus de toelichting, komen tot een afweging van belangen, die het wetsontwerp beoogt te dienen en andere belangen.

Op dit punt heeft de wetgever zich zeer overschat. Een waterdichte regeling van gelijke behandeling is niet te verwezenlijken zonder dat men de grondrechten als vrijheid van godsdienst, persoonlijke levenssfeer en vrijheid van onderwijs aantast.

De wet noemt nu om die andere grondrechten te ontzien in art. 2 een aantal uitzonderingen. De wet is niet van toepassing op voorzieningen en activiteiten van godsdienstige aard en op voorzieningen en activiteiten in verband met bezinningssamenkomsten van levensbeschouwelijke aard, verenigingen of stichtingen, die in hoofdzaak gericht zijn op besloten bijeenkomsten in de gezelligheids sfeer en tenslotte ook niet op belangenbehartiging op ideële gronden, voorzover deze belangenbehartiging het maken van onderscheid rechtvaardigt. Onder het laatste vallen b.v. vrouwencafé's en vrouwenrestaurants.

Dit lijkt oppervlakkig gezien, vrij geruststellend. Maar is in deze wet de godsdienstvrijheid en de onderwijsvrijheid inderdaad veilig gesteld?

Vrijheid van godsdienst

Art. 2, waarin staat dat de wet niet van toepassing is op voorzieningen en activiteiten van godsdienstige aard, is gezien de uitgangspunten van deze wet, niet erg consequent.

In het Advies, waarin ook gezegd wordt, dat godsdienstige genootschappen er buiten moeten vallen, wordt opgemerkt, dat een discriminatieverbod, behalve in de strikte privésfeer en in gevallen van positief onderscheid, in beginsel voor alle situaties behoort te gelden. Men realiseert zich echter, dat een dergelijk verbod op gespannen voet zou staan met de vrijheid van godsdienst. „Indien een kerkorde, op grond van de aangehangen beginselen, afwijzend staat ten opzichte van homofilie, dan is het niet de taak van de overheid te trachten deze houding middels verbodsbepalingen te wijzigen. Het bepalen van een standpunt omtrent homofilie hoort geheel thuis binnen de eigen interne sfeer van een kerkgenootschap.”

Helaas beperkt men deze vrijheid tot binnenkerkelijke aangelegenheden.

In de toelichting staat, dat het hier gaat om interne zaken van kerkgenootschappen, d.w.z. op activiteiten en voorzieningen die het belijden van een religie betreffen of daarmee direct verband hebben, zoals de eredienst, bezinningssamenkomsten van religieuze aard, opleiding en benoeming in kerkelijke ambten e.d. Hetzelfde

geldt ook voor bezinningssamenkomsten van levensbeschouwelijke aard.

Activiteiten, die met het belijden geen of slechts verwijderd verband vertonen vallen niet onder die vrijstelling. Men denkt hierbij aan voorzieningen en activiteiten waarin het algemeen maatschappelijke dan wel het recreatieve of sociaal-culturele element overheerst. B.v. exploitatie van een ziekenhuis of het organiseren van algemeen maatschappelijke dienstverlening.

De overheid meent blijkbaar het recht te hebben voor te schrijven wat al dan niet tot kerkelijke activiteiten behoort en welke activiteiten geen of slechts een verwijderd verband met het belijden hebben.

De overheid, die haar bevoegdheid hier ver overschrijdt, komt tot de conclusie, dat de kerk zich moet houden binnen de kerkmuren. Ze weet blijkbaar niets af van het beleven van het geloof in het maatschappelijk handelen. Op deze manier zouden we een dubbele moraal krijgen. Een voor binnenkerkelijke activiteiten en een voor het leven daarbuiten. Er zou een kloof zijn tussen belijden en beleven. Bisschop Simonis noemde dit terecht een „schizofrene” situatie.

De kerk en haar leden sluiten zich niet op binnen de muren van hun kerk. Zij hebben hun geloof ook te beleven in al hun doen en laten, alle dagen van de week, ook in de organisaties en instellingen, waaraan zij meewerken.

Het voorontwerp staat met deze beperkte uitleg

op gespannen voet met de godsdienstvrijheid, zoals deze in de grondwet en ook in internationale tractaten gewaarborgd wordt. Het is merkwaardig, dat noch in het Advies noch in de toelichting op het voorontwerp daarvan rekenschap afgelegd wordt.

In art. 9 van de ECRM (Europese Commissie voor de rechten van de Mens) zegt in dit verband: „het belijden van de eigen godsdienst of overtuiging, zowel in het openbaar als in het particuliere leven, door het onderwijzen ervan en het onderhouden van geboden en voorschriften.”

Nog duidelijker is de toelichting op art. 1.6 van het ontwerp nieuwe grondwet. Met betrekking tot de godsdienstvrijheid wordt opgemerkt: „Het onderhavige artikel waarborgt het recht van een ieder zijn godsdienst of levensovertuiging vrij te belijden. Daarbij omvat het begrip „belijden” niet alleen het huldigen van de godsdienstige of levensbeschouwelijke overtuiging, maar ook het zich daarnaar gedragen.”

Daarmee is art. 2 van het voorontwerp toch wel duidelijk in strijd als in feite verklaart wordt: je bent wel vrij in het belijden en het huldigen van een godsdienstige overtuiging, maar waag het niet je daarnaar ook te gedragen.

(wordt vervolgd)

J. C. Schaeffer / Emmeloord

TOEKOMSTVERWACHTING

(1)

(Referaat gehouden op de Vrouwencontactdag 1981

te Kampen op woensdag 23 september)

Handel in de eindtijd

Onlangs las ik een berichtje, dat in Amerika de ‘handel in de eindtijd’ momenteel een snel groeiende industrietak is. Er staan veel films op stapel over de in het N.T. voorspelde catastrofe. Boeken met verklaringen van het laatste bijbelboek schijnen daar de toonbank over te vliegen. Van Hal Lindsay's bekende boek „De planeet die aarde heette” zijn al 18 miljoen exemplaren verschenen.

U weet waarschijnlijk wel, dat de schrijver in dit en in andere boeken van zijn hand de visioenen en openbaringen die de apostel Johannes op Patmos heeft ontvangen, tot in de kleinste details in onze tijd in vervulling ziet gaan. Hij beweert vrij nauwkeurig te weten hoe ver we nog verwijderd zijn van de terugkomst van onze Heiland. Om de profetische gebeurtenissen op de voet te volgen biedt Lindsay zelfs een maandelijks cassette-dienst aan.

Bovendien is er in de Verenigde Staten een profetische nieuwsdienst per telefoon. Dus naast de normale nieuwsdienst, het weerbericht, de juiste tijd en nog zoveel nuttige dingen meer, waarover ook wij ons telefonisch kunnen laten informeren. En dan is er in Amerika ook nog een tijdschrift „Eindtijd Nieuws” met zo'n 250.000 abonnees. U ziet het - aan de andere kant van de oceaan zijn er mogelijkheden te over om de nieuwsgierigheid op dit gebied te bevredigen.

Nieuwsgierigheid is ongeloof

Ik hoop en verwacht echter, dat u niet door zo'n nieuwsgierigheid gedreven naar mij bent gaan luisteren. Ik zou u dan diep moeten teleurstellen. Ik weet namelijk veel en veel minder dan mensen als Lindsay. En ik

vermoed, dat ik op veel vragen, b.v. over het duizendjarig rijk of over de toekomst van Israël, over de figuur van de antichrist of over het getal van het beest enz., zal moeten antwoorden: Ik weet het niet. Mocht u met dergelijke vragen willen komen, dan bent u er vast op voorbereid.

De bijbel is nl. geen boek dat onze nieuwsgierigheid wil bevredigen. Nieuwsgierigheid is het zoeken van zekerheid door de mens, die niet durft geloven. God vraagt ten aanzien van de toekomst van ons echter vrouwen: ‘een moedig opslaan van de ogen naar het ónbekende land. Zalig hij, die durft geloven ook wanneer het oog niet ziet’ (Lied 293).

Verandering in verwachting

Dat betekent overigens niet, dat de gelovigen zich helemaal niet met de toekomst mogen bezighouden. Integendeel, daarvoor spreekt God ons in Zijn Woord teveel over de toekomst. God heeft grote verwachtingen gewekt. Die verwachtingen mogen en kunnen bepalend zijn voor onze levenshouding. En omdat de aard van onze toekomstverwachting anders is dan die van niet-gelovigen, zal ook onze levenshouding een andere behoren te zijn.

Voordat ik nu iets ga zeggen over de toekomstverwachting van de gelovigen, wil ik het eerst hebben over toekomstverwachting in het algemeen. Nu heeft zich in de algemeen menselijke toekomstverwachting een opvallende wending voltrokken. Een wending van een stralend optimisme naar een beklemmend pessimisme. Dit pessimisme met betrekking tot de toekomst is trouwens nog maar van de laatste eeuw. Daarvóór tref je allereerst, in de westerse geschiedenis althans, een onschokbaar vertrouwen in de toekomst aan.

Een zonnige kijk

Ik denk b.v. aan een man als Thomas More, een tijdgenoot van Erasmus en een even briljant denker als hij. More heeft in het begin van de 16e eeuw een boek geschreven, waardoor hij tot op vandaag is bekend gebleven. In dat boek beschrijft hij de ideale samenleving, zoals hij zich die indenkt en zoals hij die ook mogelijk acht. In zijn boek doet More alsof die ideale samenleving al bestaat. Het is voor een groot deel een reisverslag van een zeeman naar het eiland Utopia! Utopia is de griekse naam voor ‘Nergensland’. Dit eiland is dan ook op geen enkele kaart te vinden. Het bestaat alleen in de fantasie van de schrijver. Eigenlijk is het een toekomstbeeld, dat de lezers als een (haalbaar) ideaal wordt voorgesteld.

Nu gaat het mij niet om de concrete inhoud van dit toekomstbeeld, maar om het optimisme waarmee de toekomst tegemoet wordt gezien. Duidelijk is dat Thomas More een groot vertrouwen heeft in het redelijk denken en gedrag van de mensen, waardoor bestaande misstanden in de toekomst zullen worden weggewerkt en opgelost.

Dit optimisme is blijven bestaan tot aan de vooravond van onze 20e eeuw. In 1887, in de eeuw van grote uitvindingen op technisch gebied en van stormachtige industriële ontwikkelingen, verscheen de roman „Het Jaar 2000”, geschreven door de Amerikaan Bellamy. Dit boek maakte bij verschijning zoveel indruk, dat er binnen enkele jaren een miljoen exemplaren van verkocht waren.

Bellamy verwachtte omstreeks het jaar 2000 een ideale samenleving, waarin alle sociale en maatschappelijke misstanden volkomen uitgebannen zouden zijn. Er zou dan een warme gemeenschap zijn ontstaan, waarin ieder de gemeenschap dient en de gemeenschap in ruil daarvoor ieder afzonderlijk lid een volwaardig bestaan garandeert. Letterlijk schrijft Bellamy in zijn boek: „De lange en vermoeiende winter van het menselijk ras is ten einde. De zomer is begonnen. De mensheid barst uit de cocon. De hemelen zijn vóór ons”. U merkt het: een schijnbaar onverwoestbaar optimisme.

Gronden voor dit optimisme werden gevonden in de resultaten van het menselijk denken, met name op het terrein van wetenschap en techniek. De mens bleek een ‘alles-kunner’ te zijn. Wat zou hem beletten om de ideale samenleving tot stand te brengen? De toekomst zag er rooskleurig uit.

Utopia wordt utopie

Slechts enkele decennia later is de stemming totaal omgeslagen. Het stralende optimisme heeft vrijwel algemeen plaats gemaakt voor een grauwe pessimisme. En zo is het tot in onze tijd gebleven.

Wie vandaag over toekomstverwachting spreekt, kan er niet onderuit het woord ‘doemdenken’ te noemen. Dit woord zie je momenteel overal en telkens weer opduiken in redevoeringen en publikaties. De toekomst ziet er naar het besef van velen maar donker en somber uit. Utopia is een utopie geworden. Let op de betekenisverandering in het woord.

Utopia - zo heette immers het eiland uit de toekomstroman van Thomas More uit het jaar 1516. Daarna werd later elk toekomstbeeld een utopie genoemd. Maar zo’n toekomstbeeld werd haalbaar geacht.

Vandaag echter betekent utopie: hersenschim, ongegronde verwachting, onhaalbaar ideaal. Ook in onze tijd verschijnen toekomstromans. Als de meest bekende noem ik „Brave new world” van Aldous Huxley en „1984” van George Orwell. Maar zij tekenen ons een huiveringwekkende toekomst. En evenzo wordt ons daarvan een beklemmend beeld geschetst in menige science-fiction film.

Waarom opeens zo pessimistisch? Verrassend genoeg is één van de redenen, die in de vorige eeuw tot optimisme leidde, vandaag oorzaak van pessimisme. Ik bedoel de ontwikkeling van wetenschap en techniek. Honderd jaar geleden verwachtte men daar nog wonderen van. Vandaag is het onmogelijk de ogen te sluiten voor de schadelijke gevolgen die al zichtbaar zijn en andere die onafwendbaar te verwachten zijn.

Bedenklijke ontwikkelingen

Op gevaar af te herhalen wat al zo vaak gezegd en geschreven is, wil ik toch op enkele dingen wijzen.

Ik denk allereerst aan de uitputting van de natuurlijke energiebronnen. En aan de schrikwekkende vervuiling van lucht, bodem en water.

Ik denk ook aan de ontwikkeling in de computertechniek, met name de ‘chips’ die in de toekomst steeds meer menselijke arbeid zal gaan vervangen.

Verder is er een verontrustende ontwikkeling op het terrein van de biologie nu het mogelijk is te sleutelen aan de genen, de wortels van het menselijk leven. Men is daardoor in de gelegenheid het menselijk gedrag op een onaantoonbare manier te beïnvloeden. En er wordt door geleerden ook serieus met deze gedachte gespeeld.

En natuurlijk mag niet ongenoemd blijven het risico van het gebruik van kernenergie, zowel voor vreedzame als voor oorlogsdoeleinden. Wat het laatste betreft: er is een vernietigingskracht opgebouwd, die groot genoeg is om de gehele wereldbevolking vijftig keer uit te roeien.

Met dit alles zuchten we onder de tyrannie van de technische macht.

Alles wat technisch gesproken gemaakt kan worden, schijnt ook gemaakt te moeten worden. En is het er éénmaal, dan is het vrijwel onmogelijk terug te keren naar een tijd en een leven, waarin het er niet was.

Niemand kan zich meer voorstellen, hoe oma leefde zonder stofzuiger, koelkast, wasautomaat enz. Niemand kan zich meer indenken hoe een bedrijf werkt zonder energieverblindende machines, computers en noem maar op. En ook al zouden vandaag alle kernwapens van de aardbodem verdwenen zijn, dan blijft de kennis hoe ze gemaakt moeten worden toch voorhanden.

De ontwikkelingen op technisch gebied zijn trouwens nauwelijks bij te houden. De snelheid van ontwikkelingen is op zichzelf al een probleem. En je moet mee, graag of niet. Je kunt je haast niet zonder kleerscheuren tegen de ontwikkelingen in bewegen.

Hebben we eigenlijk wel een keus? Meedoen met de bewapeningswedloop

of niet meedoen - zijn de gevolgen in beide gevallen niet huiveringwekkend. Zijn we door de ontwikkelingen niet aan handen en voeten gebonden? Meedoen voert naar de ondergang. Maar niet meedoen ook!

Trein zonder machinist

Zo blijken de wetenschap en de techniek, die in de vorige eeuw zo heilzaam schenen, vandaag een vreselijke bedreiging en in sommige opzichten zelfs onhanteerbare grootheden.

Niemand, zo schrijft een geleerde, zelfs niet de meest briljante wetenschapsman, weet waar de wetenschap ons brengen zal. We zitten bij wijze van spreken in een trein die steeds sneller gaat rijden en zich voortspoedt langs een baan met een onbekend aantal wissels die naar onbekende bestemmingen voeren. In de cabine van de lokomotief bevindt zich geen enkele geleerde en de wissels worden misschien wel bediend door duivels! Het grootste deel van de samenleving bevindt zich in de wagons en kijkt achteruit, aldus deze wetenschapsman.

Een angstaanjagend beeld: een voortrazende trein zonder machinist. Dat is dus onze samenleving. Dit is het ‘doemdenken’ ten voeten uit.

Onderworpen aan de vruchteloosheid

Alle genoemde dingen samen maken dat weinigen nog hoop hebben op een aantrekkelijke toekomst. En dat terwijl nota bene veel dingen uit de utopieën van vroeger in onze dagen inderdaad werkelijkheid zijn geworden, althans in ons deel van de wereld, b.v. op het gebied van sociale voorzieningen. Wat de wonderen der techniek betreft is er ontzaglijk veel, dat men vroeger zelfs nooit had kunnen voorzien. Jules Verne zou vandaag zijn ogen uit kijken.

Maar de wereld is er al met al niet beter op geworden. En het pessimisme geeft de toon aan. Misschien nog nooit in de geschiedenis is zo waar geweest wat Paulus schrijft in Rom. 8, dat heel de schepping zucht in al haar delen (vers 22). Meer dan ooit lijkt de schepping te zijn onderworpen aan de vruchteloosheid en dienstbaar aan de vergankelijkheid (vers 20 v.).

(wordt vervolgd)

„ACHTERGROND-INFORMATIE” BIJ 1 COR. 14 : 35

Nee, lezer, wees niet bang, dat ik de discussie over ‘de vrouw in het ambt’ ga voortzetten. (Dat kan overigens moeilijk, zolang tegenargumenten uitblijven.) Maar ik meen U niet te mogen onthouden een plaats uit Livius — een Romeins auteur uit de tijd van keizer Augustus — die mij deze dagen onder ogen kwam ¹⁾. M.i. werpt hij licht op de vraag, wat in die dagen goede zede werd geacht, en welke gevaren Paulus dachtte van een „rücksichtslose” beleving van de pas verworven vrijheid-in-Christus door de vrouw.

Livius geeft op de bewuste plaats ²⁾ de woorden weer die Cato in 195 v. Chr. sprak naar aanleiding van een vrouwendemonstratie voor de afschaffing van een wet op beperking van gouden sieraden en dure kleding, die tijdens de tweede Punische oorlog van kracht was geweest. Cato zegt dan o.a. dit ³⁾: „Wat zijn dat voor manieren, de straat op te rennen, de wegen te bezetten en vreemde mannen aan te spreken? *Hadden jullie je verzoek niet thuis tot je eigen man kunnen richten?* Passen jullie je verleidingskunsten liever in het openbaar toe op vreemde mannen, dan thuis op je eigen echtgenoten?”

Ik liet in dit stuk alleen de woorden die onmiddellijk aan 1 Cor. 14 : 35 doen denken, cursiveren. Van commentaar onthoud ik me. De tekst spreekt voor zichzelf.

D. Holwerda

¹⁾ In het artikel „Wij vrouwen eisen” van M. C. E. Mineur-van Kassen in Hermeneus, 53e jrg. (1981), blz. 270-273. ²⁾ 2, 9-10. ³⁾ Ik neem de vertaling over van Mevr. Mineur.

terloops

P. C. van Wijk — Zaltbommel

Iets uit Amos

Van de profeet Amos kan beslist niet worden gezegd dat hij in vreemde talen sprak. Zijn woorden vormen heldere taal en zijn toehoorders zullen er beslist geen moeite mee hebben gehad hem te begrijpen. Ik wil deze keer een gedeelte van Amos 3 in het kort door-nemen. De klacht van God die Amos moet doorgeven is aktueel. ook vandaag luisteren veel verbondskinderen niet meer naar hun God.

III 3 : 1 en 2

U heb ik uitverkoren. Israël is verbondsvolk. Echter: daarom roep ik U ter verantwoording. Denk aan doopsformulier: God roept ons, maar wij moeten nu kinderen zijn. U heb ik uitverkoren, u heb ik gekend. Dit woord duidt gemeenschap aan. Ex. 2 : 25: God kende zijn volk, was met hen begaan. In „kennen” zit alles: trouw, ontferming, zorg, barmhartigheid. Denk ook aan het woordje „bekennen”. Israël echter bedrijft ongerechtigheid (2). Tegenover heidenen „over-tredingen” genoemd (1 : 3, 6).

3 : 3-8

Amos gaat vragen stellen, zes. God stelt Zijn volk vragen. Waarom? God wil een antwoord, maar het volk kán niet antwoorden. God dreint niet, dramt niet door, maar in Zijn vragen is hij *Rechter* en *Advocaat*. Hij oordeelt en Hij pleit.

3: Zullen twee samen op weg gaan zonder elkaar gevonden te hebben? Kunnen God en Israël samen wandelen zonder het eens te zijn? Kan een verbond blijven bestaan, als één de afspraken aan zijn laars lapt? Zacht verwijt (Ps. 81 : 12): Mijn volk hoort niet.

4: Brult een leeuw in het bos, zonder dat hij buit heeft? De leeuw brult, God roept, dan is het ernst. Zie hoofdst. 2: Ik kom niet op mijn besluit terug. In Samaria doet men alsof er niets aan de hand is, maar de leeuw brult niet voor niets en het leeuwjong gromt ook niet voor niets.

5: Schiet een vogel omlaag zonder dat er een lokaas ligt? Als er geen strik voor hem is? De bedoeling van de vraag is dezelfde als de vorige. Toch gaat deze vraag dieper. Een lam valt niet door eigen schuld ten prooi aan een leeuw, maar een vogel, die denkt iets te vangen maar dan zelf een prooi wordt, overkomt dit wel door eigen schuld. Amos vergelijkt Israël met een domme vogel.

6: Wordt in een stad de bazuin gestoken zonder dat de bewoners beven?

Het gaat nu om de uitwerking. Als de alarmtrompet blaast, schrikt men toch? Schrikt Israël ook?

Er gebeurt niets zonder dat God daar de hand in heeft.

7: Amos weet zijn plaats. God openbaart Zijn besluiten aan zijn dienaars, zijn profeten. Israël is dus gewaarschuwd en moet Amos' woorden ernstig nemen.

8: Als een leeuw brult, schrikt men. Welnu, de leeuw heeft gebruld, God heeft gesproken, Amos móest dus wel profeteren, het het volk áánzeggen. Stel hier nog even tegenover 2 : 12: géén geprofeteer. Amos zegt: ik móet wel. Is de vergelijking van Gods spreken met het brullen van een leeuw wel juist. Zie Jesaja 66 : 13: God troost zoals een moeder troost. Zeker, maar God kan ook toornen. Zoals de Here Jezus de tafels op het tempelplein omver zou gooien, zo ook kan God Zelf brullen; Jahwe is boos en daarom brult Hij.

Michael Harper, *Geestelijke oorlogsvoering*. Ruim 120 pag., f 17,90; uitg. J. N. Voorhoeve, Den Haag.

Dr R. Kranenburg e.a., *Religieuze bewegingen in Nederland*; Feiten en visies; nummer 3. Ruim 100 pag., f 16,90; uitgever J. H. Kok, Kampen.

Prof. dr R. Bijlsma, *Toch Gemeente*, in de serie Gemeente van Christus nú. 150 blz., f 22,50; uitg. J. H. Kok, Kampen.

Dr C. Rijnsdorp, *Lage zon, lange schaduwen*; Gedachten van een hoogbejaarde. Bijna 50 blz., f 8,90; uitg. J. H. Kok, Kampen.

Georgi Vins e.a., *De kerk leeft nog!*; De situatie van de Hervormde Baptisten in Rusland; Een interview met Georgi Vins; Inleiding en samenstelling door Henk Wolzak. In de serie Rusland-Cahiers, no. 2. 57 blz., f 9,90; uitg. J. H. Kok, Kampen.

Ds C. Vonk, *Jeremia-Ezechiël*. De voor-zede leer deel IHB. 620 blz., f 52,50; uitgever Liebeck en Hooijmeijer, Barendrecht.

Dr O. Noordmans, *Verzamelde werken*, deel III; Ontmoetingen; De actualiteit der historie. 700 blz., f 82,—; uitg. J. H. Kok, Kampen.

Jac. J. Rebel, *Pastoraat in pneumatologisch perspectief*. Een theologische verantwoording vanuit het denken van A. A. van Ruler (diss.); ruim 400 blz., f 49,—; uitg. J. H. Kok, Kampen.

De mogelijkheid bestaat dat op één of meerdere uitgaven in een bespreking wordt teruggekomen.

de redactie ontving

Dr Josef Rötzer, *Partnerschap*. Een handleiding voor natuurlijke geboorteregeling. Ruim 80 pag., f 14,90; uitgever J. N. Voorhoeve, Den Haag.

DE ANTI-DISCRIMINATIEWET

houdt de gemoeiden bezig
Lees er over in *Terdege*

★ Met ingang van het eerste nummer van dit jaar meer pagina's en tevens uitgebreid met meer rubrieken (o.a. voor de dames).

Vraag bovenstaand nummer aan (incl. portokosten slechts f 2,50). „Terdege” is een uitgave van het Reformatorisch Dagblad, Postbus 670, 7300 AR Apeldoorn. Wanneer u zich op ons dagblad abonneert, ontvangt u „Terdege” minimaal vier maal per jaar gratis.

de proef

proef

Knip de bon uit en stuur hem op

Een prachtig
vierkleuren-tijdschrift
(verschijnt 27 februari a.s.)

TERDEGE

25 jaar de werken

Bon

Ja ook ik wil graag een:

- ☐ proefnummer van „Terdege” voor f 2,50
☐ een abonnement op het R.D. voor f 58,30 per kwartaal

Naam:

Adres:

Woonplaats:

Postcode:

N.B.: Het gewenste hokje zwart maken.

kerknieuws

Ede — Ds. C. P. Plooy neemt a.s. zondag, 28 februari, afscheid als predikant van de gemeente Ede. Dit afscheid gebeurt in een dienst, die begint om 15.00 uur in de Chr. Geref. Kerk aan de Verlengde Maanderweg.

Groningen — Eindelijk een 'Tehuis'?

Redactieleden:

Ir. A. W. Biersteker;
Ds. H. de Jong;
Mr. dr. J. Meulink;
D. W. L. Milo;
Ds. E. R. Postma;
Drs. W. G. Rietkerk

Adres van de Redactie:

Ds. K. Muller,
Riouwstraat 59,
1521 SC Wormerveer
Tel. 075-282589

Kerknieuws en berichten over
kerkelijke/christelijke activiteiten
te zenden naar:

„Kerknieuws Opbouw”,
Brugakker 36 22,
3704 LP Zeist
Tel. 03404-50278

Advertenties en druk:

Drukkerij „Steenbergen”,
Nooitgedacht 3,
3701 AL Zeist
Tel. 03404-22452

Advertentieprijs:

40 ct per mm.
familieberichten
35 ct per mm.
Advertenties inzenden tot
dinsdagmorgen 10.00 uur.

Administratie-adres:

Kon. Wilhelminalaan 38,
3956 TD Leersum
Tel. 03434-4288

Abonnementen:

Het aanvragen of opzeggen
van abonnementen: uitsluitend
bij de administratie. Abonnementen
kunnen ieder moment ingaan, doch
slechts per 31 december
eindigen. Opzeggen uiterlijk
tot 15 november.

Abonnementprijs:

f 40,— per jaar of f 21,—
per halfjaar.
Buitenland f 45,— p. jaar
of f 60,— per luchtpost.
Gironr. 404945 t.n.v.
Geref. Persver. Opbouw,
Dr. Schaepmanlaan 71,
2104 VC Heemstede.
Tel. 023-285825.

Zoals u misschien bekend is, heeft de Ned. Geref. Kerk (Tehuisgemeente) in Groningen geen eigen gebouw. De zondagse samenkomsten vinden plaats in een congrescentrum, door de week is er niets om op terug te vallen. De gemeenteervaart dit als een groot gemis. Juist een streekgemeente als deze zou over een eigen ruimte moeten kunnen beschikken, zodat er meer mogelijkheden voor bijeenkomsten zoals, kerkeraad, catechisatie, kringavonden voor ouderen en jongeren, wijkavonden zijn. Wat de noodzaak nog vergroot is het feit dat Groningen een universiteitsstad is, en er dus jaarlijks een aantal jongeren van elders uit den lande in Groningen komen wonen. Het is soms moeilijk voor hen, om thuis te raken in de gemeente. Een eigen ruimte als vast ontmoetingspunt komt een heel eind aan die moeilijkheden tegemoet, zoals de ervaring ons geleerd heeft in de periode dat we tijdelijk een pand als gemeentecentrum konden gebruiken.

Het plan is nu een pand te kopen waarin bovengenoemde activiteiten plaats kunnen vinden. Een vast ontmoetingspunt willen we er van maken, door er een paar jongeren boven te laten wonen, zodat mensen altijd binnen kunnen lopen.

Dat geldt voor zowel gemeenteleden als anderen, die behoefte hebben aan die gezelligheid of een gesprek. We hopen zo iets van het Evangelie van Gods Liefde uit te stralen naar buiten. Daarnaast zouden dan andere evangelisatieactiviteiten op touw gezet kunnen worden.

Om dit plan te realiseren is er een stichting opgezet: de SEOG (Stichting Evangelisch Ontmoetingscentrum Groningen). Omdat onze gemeente voor een deel uit studenten bestaat, die niet zo draagkrachtig zijn in het algemeen, is het voor ons vrijwel onmogelijk deze zaak geheel vanuit de eigen gemeente te financieren. Tot nu toe is door de gemeente een bedrag van f 55.000,— bijeengebracht.

Wij doen dan ook bij deze een beroep op u voor financiële steun, in welke vorm dan ook gegeven! B.v. een gift, een lening (liefst renteloos), een eenmalige of jaarlijkse bijdrage. Elk bedrag is welkom. (Over te maken op rekeningnr. 57.13.81.901, ABN bank te Rooden, t.n.v. SEOG, giro van de bank: 802394).

Wij zullen u van de ontwikkelingen op de hoogte houden.

Hopend op uw steun, zowel in gebed als financieel, het bestuur: J. van Dongen, J. Blom, R. Hoekstra, R. Brintjes, Alet Holwerda en Clara Velema.

Zojuist verschenen:

GENADE EN VREDE

DOOR DRS. O. MOOIWEER

- ☆ De inhoud benadrukt dat bij het leven in het horizontale menselijke vlak de verticale spanning niet mag ontbreken.
- ☆ Populaire pastorale kanttekeningen — een genoegen om te lezen.
- ☆ Ook als Belijdenisgeschenk uitermate geschikt. Prijs f 13,50 (excl. portokosten).

DRUKKERIJ/UITGEVERIJ

A. T. VERSCHOOR & ZON B.V.

POSTBUS 27 — 4100 AA CULEMBORG — TEL. 03450-12045

ONTMOETINGS DAG 1982

op D.V. zaterdag 24 april a.s. in de VELUWEHAL te BARNEVELD.

Aanvang 10 uur. Afloop ongeveer 4.30 uur.

Thema: BEMOEDIGING.

Leiding: Ds. H. J. van der Kwast.

Spreekers: Ds. O. Mooiweer en Ds. A. van der Veer, Chr. Ger. pred., Zwolle.
N.m. Ds. J. M. Smelik, legerpred., te Eindhoven.

Muzikale leiding: Henk Plender, Wezep.

Deklamatie: mevr. T. Verboom-Knol.

Zang: Kwartet De Gier.

Crèche — kinderprogramma's — tienerprogramma — pauzeprogramma.
Nadere berichten volgen.

Vood al uw

handels- en familiedrukwerk - boeken folders enz.

is uw adres

DRUKKERIJ „STEENBERGEN”

Nooitgedacht 3 — 3701 AL Zeist

Op 13 februari heeft God tot zich genomen.

DS. M. BAKKER

Wij denken met dankbaarheid terug aan de twaalf jaren (van 1962 tot 1974) waarin hij zich gaf aan onze gemeente.

De kerkeraad
van de Ned. Geref. Kerk
van Maastricht

Nette, eenvoudige man, 42 jaar
ongetrouwd, Ned. Geref.,
zoekt

EEN VRIEND

in de omgeving van Castricum.

Brieven onder nr. 26-2 bur. „Opbouw”,
Nooitgedacht 3, 3701 AL Zeist.

Te huur

Zeer comfortabele

VAKANTIEWONING,

van steen met rieten dak, uniek
gelegen, vlak aan het water,
met boot.
Bij Steenwijk-Giethoorn, prachtige
omgeving; water, bos en
hei.

Tel. 05210-12753

Den Ham (O.)

VAKANTIEHUISJES

TE HUUR,

gezellig en toch niet duur!
Voor- en naseizoen nog goed-
koper.

Tel. 05495-1617

Verzamelaar vraagt oude en zwart/wit

ANSICHTKAARTEN

tot f 2,— per stuk.
Jaargangen Fryske Groun en

Noorden in Woord en Beeld tot
f 100,—.

D. van Kammen,
Stationsweg 239 — 9201 GN Drachten
Tel. 05120-19873

Zoekt U voor Uw vakanties iets anders?

**Evangelische Camping
„t Beloofde Land”**

biedt U

een afwisselend programma
tijdens Paas-, Zomer- en Herfst-
vakantie.

Bovendien beschikken wij over
groepsaccommodatie.
Speciale tarieven in voor- en
naseizoen.

Vraag folder.

Bosweg 17, Voorthuizen; tel. 03429-2942

TE HUUR

van particulier 6 pers. nieuwe
appartementen in het gezellige
Tiroler Axams, een ideaal oord
voor

WINTER en ZOMERVAKANTIE'S

In het gebouw vele extra's zoals:
zwembad, sauna, stube, was- en
droogmachine's.

Bij vroegtijdige reservering, meer-
dere appartementen gelijktijdig te
reserveren.

Aantrekkelijke all-in-prijzen.

Voor informatie: 071-411115 en 01862-
2596.

Opvoeding en onderwijs. Taak van de ouders.

Gereformeerd Politiek Verbond,
Postbus 439, 3800 AK Amersfoort.

Het programma van het GPV is samengevat in de brochure **"Opdat het u wèl ga"**. U kunt die aanvragen door middel van een briefkaart GPV, Postbus 439, 3800 AK Amersfoort. Of bel even: (033) 13546. U ontvangt dan ook de folder **"Naar een nationaal Herstel- en Ontwikkelingsplan 1982-1985"**, het activiteitenplan van het GPV voor de ontwikkeling van de samenleving.